

In Heerenveen heeft

Le Roy gelijk gekregen

Enkele jaren geleden kon je geen krant openslaan of je keek tegen het weerbarstige hoofd van Louis le Roy aan. De man die van Nederland het liefst één grote wilde tuin zou maken. In Heerenveen mocht hij in die tijd zijn gang gaan. Sindsdien is het stil geworden rond de tuinarchitect uit Oranjewoud. Heeft hij nog steeds dezelfde ideeën en hoe staat het met die tuin in Heerenveen? Grasduinen ging eens kijken...

1 2

3 4

6 7

8

In Heerenveen ligt de mooiste groenstrook van Nederland. Hij strekt zich uit tussen de twee maal twee rijstroken van de Kennedylaan. Die Kennedylaan is een laan waar je grasgazons zou verwachten die wekelijks de kapper op bezoek krijgen, met hier en daar een hoekje zorgvuldig gesnoeië rozenstruiken op zwart gewede aarde en gestroomlijnde perkjes met asters en goudsbloemen. Daarmee zou de Kennedylaan, ook door het soort huizen dat er langs gebouwd is, er uitzien als de meest na-oorlogse nieuwbouwstraten in buitenwijken: fantasieel en vooral heel keurig.

Maar wandelend door deze Heerenveense groenstrook kun je je in een tropisch oerwoud wanen. Of in een fraai stuk van de Franse Elzas, Mischien ook wel in Ierland. Of in zomaar een wonderlijke tuin. Of in een sprookeshof. Je valt van de ene verbazing in de andere: er zijn spannende slingerpaadjes en na iedere bocht zie je een ander verrassend stukje natuur. Soms loop je door een tunnel van groen en dan sta je er absoluut niet bij stil dat deze 1 kilometer lange groenstrook niet meer dan 10 meter breed is. Hier is de grond opgehoogd, daar zijn kuiten gegraven, overal zijn doorkijkjes. Je komt planten, bloemen, bomen en andere groeisels tegen die je nog nooit in je leven eerder gezien hebt, het schijnt dat er zo'n 2000 à 3000 verschillende soorten en ondersoorten groeien.

De Billy Graham van het onkruid

Meest opvallende kenmerk van het geheel: de grote mate van achtereisheid waarmee alles lijkt te zijn neergestrooid. Wel, dat klopt in zekere zin: de Kennedytuinen, zoals deze openbare groenvoorziening wel wordt genoemd, zijn voor het grootste gedeelte door de natuur zelf gemaakt. Alleen heeft De Mens er de aanzet toe gegeven. En pleegt De Mens, vertegenwoordigd door personeel van de Heerenveense plantsoendienst, wat onderhoud. Niet veel, slechts hier en daar wordt wat "bijgestuurd".

De mens die de aanzet gaf, Louis G. le Roy (54) uit Oranjewoud bij Heerenveen. Jaren geleden dook hij om de ha-verklap op in de media als de "wilde

tuinman" of zelfs als "de Billy Graham van het Onkruid". Dat "Billy Graham" mag er op duiden dat hij zijn ideeën met meer dan summere gedrevenheid aan de man bracht. Dat doet hij nog steeds. Louis le Roy propageert een, kortweg gezegd, "jungle tegen beton"-tactiek en hij doet dat trefzeker, maar uitputtend.

Op naar een gouden eeuw

Om zijn huis in Oranjewoud te vinden moet ik even de weg vragen. Ah, daar staan een paar plantsoenambtenaren in een perkje te schoffelen, die moeten het weten. Inderdaad: voor "die vent met die rommel in z'n tuin" moet ik even terug en vervolgens naar rechts. "Is er een grote puinhoopt" wordt mij als belangrijkste kenmerk meegegeven, "je ziet 't zo."

Dat is waar: ook Le Roy's eigen tuin doet aan een oerwoud denken, de natuur kon er voor het grootste deel haar eigen gang gaan. Maar weer: prachtig, overweldigend mooi. In een strakke, overweldigende bouw van het huis, aan een grote ronde tafel en temidden van dierbare zaken en een van vellingkanten getimmerde boekenkast, kijkt Louis le Roy op van zijn werk, het schrijven van een hoofdstuk voor zijn tweede boek. Zijn eerste boek heet "Natuur uitschakelen - Natuur inschakelen". De illustratie op de omslag is veelzeggend: een ware borde van vliedertjes, torretjes, vliegen, mijten, luizen, kevers en muggen rukt op tegen een met veel raderen en tandwielen uitgerust machinepark. De aanval lijkt te gelukken: de natuur wordt de technologie de baas.

Le Roy kijkt dus op van zijn werk en brandt los in een lange monoloog. Hij begint waar 't volgens hem mis mee is, de cultuur die zich meester heeft gemaakt van deze tijd. "Het is de cultuur van de technocratie, van de produktie. Op dat paard hebben we gewed. De inrichting van het land wordt voor bijna 100 procent beheerd door economisch denken. Alles is opgeofferd aan de economie, de koeke is op, voor neven-culturen is er geen plaats meer. Ons land is bezig één grote monocultuur te worden."

Tegen deze uitwassen van de "hoogtechnocratische maatschappij" brengt Le Roy tegengestelde krachten in het geweer. Die zijn samengesteld uit wat natuur, mens en tijd samen aankunnen. De natuur als systeem dat niet kapot te krijgen is. ("Ik geloof niet aan die 't-einde-van-de-wereld-verhalen"). De mens als creatieve figuur en natuurlijke machine. De tijd omdat er geduld nodig is, veel geduld. Dit totaal levert een vorm van ecologisch denken op waarmee je, volgens le Roy, in Nederland nog alle kanten uitkunt. "Ga maar na. We krijgen steeds meer vrije

tijd. Als we die tijd reëel besteden, dus omzetten in werk, voor de ecologische aanval op het technologische systeem, dan geloof ik dat we weer naar een gouden eeuw kunnen toegroeien. Daarbij moet je je niet afvragen of de gene die bezig is iets moois of iets lelijks maakt. De norm van mooi of niet mooi blokkeert, het gaat om het bezig zijn. Als je bezig wilt zijn kun je een boom planten in plaats van in je trainingspak rondjes te gaan lopen. Trimmen is verspilling van energie. Dit soort denken los te maken, daar ben ik mee bezig."

Louis le Roy ziet zijn werk dan ook voornamelijk als het enthousiast maken van mensen. Hij vindt zichzelf geen ecoloog, ook geen (tuin)architect, nee: "Ik ben de eerste ecotecht van Nederland."

Zo'n tuin is nooit af

Toen Le Roy de Kennedylaan in Heerenveen "kreng" van het gemeentebestuur was de strook één stuk kaal-slag. Tot de verbazing van de omwonenden werd er nog meer rotzooi aan toegevoegd. Grote boskies puzen en stopen liet Le Roy er storten, hij maakte er niveauverschillen (tot zo'n 2,5 meter). Tot en met oude beddesprialen en oude bromfistelen verdwenen in de grond (Le Roy: "Afval bestaat niet"). Er ontstond een min of meer golvend terrein en er werden bomen, zaden en planten in de grond gestopt. Ook spontaan kwamen tal van gewassen op, ze bleven allemaal staan (Le Roy: "Onkruid bestaat niet"). Dat alles gebeurde zo'n 13 jaar geleden. Nu is het Kennedyplantsoen een wonderlijke, maar zeer fraaie bouwwerk-achtige tuin.

Is Le Roy zelf ook tevreden over het resultaat? Betrekkelijk. Hij licht toe: "Laat ik vooropstellen dat ik hartstikke blij ben met die tuin en ik blijf ben dat de gemeente het acontuur aandurfde. Maar mijn bedoeling was dat de ontwikkeling van de tuin een samenspel zou worden van alle beschikbare mogelijkheden, dus van tijd, natuur én mens. Het meest een tuin worden die zich eindelijk in de tijd zou kunnen ontwikkelen. De bewoners van Heerenveen moesten bij het ontstaan betrokken worden, met hun eigen creativiteit. En dat zou zo moeten blijven. De mensen schijnen wel eens te vergeten dat we met generaties bezig zijn. Zo'n tuin is nooit af, hij kan zich onbeperkt in de tijd verder ontwikkelen. Bij dat proces wilde ik alle burgers van de stad betrekken, maar dat ging het gemeentebestuur te ver. Het resultaat is nu dat de plantsoenbestuur het beheer op zich heeft genomen. En de strook heet nog steeds de tuin van Le Roy. Kijk jongen, en dat is nou gevaarlijk. Die tuin mag niet gebonden zijn

Inzetje op de vorige pagina: donzige distel

- 1 Niet alle planten in de tuin van Le Roy zijn oer-Hollands
- 2 Stinkende gouwe heeft een puinmuurtje veroverd
- 3 Teunisbloemen blijven bloeien
- 4 Een van de vele sneeuwaldoorvariaties
- 5 De perzische of grote bereklauw
- 6 Iedere tuinnans vriend: de pad
- 7 Goed voor veel insecten: de kleine haardebel
- 8 Blauw van de veenwortel

van een persoon. Dat is nu het ge-
weer in van persoonlijkheidsrijking.

Dat alles brengt niet weg dat Louis Le Roy graag rondhantiert in de Kennedy-
strada, een kleine dynamiek illustra-
tieve wandelaar in een groen laag-
bouw wandelgebied en handreke-
mens. Soms stroomt hij hier of daar met
wel 's een beetje vogelzang, "kijken
wel et opkomt. Het is zijn manier van
talken in de beengroetank door. Saboteur
al maar dat doe ik vaak. Als in
weer in een goedheid aangevoel
poek kom en het wordt me even teveel.
dat gevoel ik een paar handjes vogel-
zang. Kalo's heb ik gestroomd.

Mag ik dan helemaal niks meer aan
een tuin doen?

Je moet je activiteiten beperken tot
het hoogst mogelijke. Wat ik doe is het
knapen van verscheidenheid in
ruimte/keer van Alles wat verrotten
kan, leg ik neer of laat ik liggen. Ik stort
pias, ik werk er aan dat de grond een
deklaag krijgt. Ik haai de blote aarde
uit de moets. Ik sluit de aarde en die
dijt dan ook gesloten. Ik wijd niet, ik
sluit niet. In het begin plant ik, en
daarna laat ik de natuur overren heen-
kopen. Een enkele keer zul je een
noem wat moeten inmoeten. Of een
andere kleine ingreep inpassen. Ver-
der moet je herindelen zo weinig moge-
lijk negatieve dingen te doen. Je moet
niet veel geduld hebben. De tinnen,
meer ik ze graag zie, zijn ook nooit af.

Nederland, een grote botanievervalsing

De ontwikkelingen zich onbeperkt in de
toekomst. Wat afsterft wordt opgeno-
men door de grond, daar zagen de ver-
schillende organismen voor. Ze ont-
staan er nu zichzelf een vruchtbare
humuslaag, waar weer van alles op
groeit. Al al niet door toedoen van de
menselijke mens.

De planten, bloemen, bomen mis-
voorts kunnen alle soorten zijn die
niet willen groeien. Het begrip "bota-
nievervalsing" valt je kunt in dit pe-
riodiek toch geen subtropische henen
laten groeien dat staat niet. Le Roy:
"Aan zeggen, Nederland is een grote
botanievervalsing". Wat de Oranje-
woude ecotone in ledig geval bewijst
is dat van nature sterk overheersende
gewassen als het brandnetel en vber
niet de overhand hoeven te krijgen als
de natuur haar gang laat gaan. Dat
bewijst te te vinden op een terrein van
1,5 hectare voormalig woudland, dat Le
Roy in was geïdentificeerd in de buurt
van Midden, niet ver van zijn woon-
plaats. Ook hier staat hij de "nat-
uur-groei-theorie" toe. Hij schreef er
niet over: "De brandnetel mocht niet
omst ongewild ontwikkelen. Na een
periode van twee is jaar zijn de meeste
groeiplanten van de brandnetel nu
door een deklaag afgedekt. De resten
van de brandnetelvegetatie steken als

ingete spruiten uit boven een door
brandnetels getrodereerde en inmid-
delijk door mos en bunddraaf afgedekte
laag van organisch materiaal. In het
laatste stadium van het aftakelings-
proces, dat de brandnetel moet door-
maken, lijken de aanvankelijk grove,
krachtige, grote donkergroene en ge-
taande blaasren plaats te hebben ge-
maakt voor kleine dikke zachte ge-
lactig en ziekelijk uitziende blaadjes.

Geen monocultuur op puin

Het vermogen om te prikken of te
branden heeft de brandnetel in dat
laatste stadium helemaal verloren.

Eenzelfde ontwikkeling is te zien bij
een nieuwe kerk in een nieuwe wijk
van Leenwarden, de taenmentsche
Regenboogkerk, zo'n modern bouwwerk
waaraan je kunt zien dat over de ulti-
lijke voortaan is nagedacht, maar dat is
dan ook alles. Over de wijk zelf zullen
we verder maar geen woorden wil
maken, het is adven te hopen dat de
mens, die er moet wonen zich niet al te
gestapeld voelt. Rand die Regenboog-
kerk lag een stuk waaistij en daar
mochten Le Roy en enkele mede-
wohnaastellingen hantgang gaan. Dat
heden te met graagte. Er werden aller-
lei omantjes en bouwwerken gemaak-
teld van grote bröcken puin, er werden
- wederom - versaverschillen ange-
bracht en er werden naden uitge-
strooid en planten geplant. Het resul-
taat is een wonderlijke constructie.
Tuin is niet de goede benaming; er
wordt ook tegen de kerk aangebouwd.
Het moet de architect wel droef te
moede worden zijn creatie zo te zien
wegzakken in de merkwaardige, maar
in wezen zeer aansprekende bedenk-
sels van Le Roy en de zijnen. En de
ontkenning gaat door, iedere zaterdag
meiden sich geestdriftige buurt-
bewoners een stukje van hun nigen
creatie te brengen in de tuin te stoppen.

De kerk is gebouwd op een plek waar
vroeger het niet welig tharde. Dat niet
doek ook weer op nadat de kerk klaar
was en het terrein er omheen braak
kwam te liggen. Op die plaatsen waar
het "ongewenste" niet zich wilde vesti-
gen, werden toen terraszorings ver-
hogingen opgeworpen. Een deel van
het niet gelijde niet op deze "hoger ge-
legde" groeven, stierf af en vorvde zo
van bijdrage aan de levering van argu-
assen materiaal waarop ook andere
planten en bloemen en struiken wilden
groeien. Er staat nog wel niet in de Re-
genboogtuin, maar niet meer in op-
dringende bescheiden. Le Roy: "De
natuur houdt er haar inges wetten op
na, de stroef naar variatie. Ze kunt
geen monocultuur."

We zitten even op een bankje, dat in
een van de pottenwijken is gemaakt,
en vermaken ons met het wegzakken
van de kerk in nieuwe structuren en

plantengroei. "Jonges, we gaan hele-
maal over die kerk heen," lacht Le Roy.
Als we opstaan blijkt dat in het bankje
een rest van een grafsteen is verwerkt.
"Hier rust" kun je lezen. Wie hier rust-
te? Wij, eventjes. De sterfelijke Louis
Le Roy voert op en gaat oncerminshaar
verder met zijn kruislicht tegen de
eenzijdigheid van de op economische
productie gerichte culturen. Ook in
Groningen (de wijk Lewenborg) is in-
der zijn bezielende aanvoering een
terrein, dat als park was voorbestemd,
uitgegroeid tot een groene oase van
onbestemde en wonterbaambje erd.
Dat uitgroeien gaat iedere dag verder
er komen nieuwe bewoners en die vrie-
gen nieuwe ideeën toe aan wat er al is.
Le Roy: "Ze zeggen wel dat je nergens
meer mensen voor kunt porren. Jor-
gen, duizenden mensen kan ik krijg-
gen."

Dertien van de Billy Graham van het
Onkruid is ook steeds vaker over de
grens te horen. Regelmatig wordt Le
Roy in Frankrijk, Duitsland, Oosten-
rijk en België uitgenodigd om zijn visie
te ontdeuren. En um projecten op
touw te zetten. Kenmerkend hierbij is
dat hij geen ontwerpachtesen maakt,
hetgeen een landarchitect wel zou
doen. Zijn grootste wens: een stuk
grond te "krijgen" in de buurt van een
chemische fabriek, om te bewijzen dat
de natuur zich ook niet door de streng-
ste van alle industrieën om zoep kunt
helpen. En de Bijlmer, daar son de een-
teet ook wel 's eventjes van de gang
willen. Samen met alle bewoners Le
Roy aanvaardt de Bijlmer als gegeven.
Er zullen nog wel meer Bijlmers wor-
den gebouwd. Echter, "des te meer be-
ton, des te meer groene oases moeten
er tegenover staan."

Dat is allemaal goed en wel, maar hoe
kan iemand die slechts over een klein
tuinje of balkon beschikt deze ecolo-
gische ideeën ten uitvoer brengen?

Le Roy: "Allereerst ik bin er voor
dat de mensen zelf aan de gang gaan.
Het laatste wat ik bedoel is dat er pa-
radisaelijke museumtuinen ontstaan
die door suppoosten bewaakt worden.

Je moet geduld hebben

En waarde rest je kunt wel drie stenen
op elkaar stapelen en er een takje van
leggen en zeggen, nu heb ik een Le
Roy-tuin, maar dat is het niet. Je moet
geduld hebben, hier en daar een heel je
sturen en op die manier kun je wel 600
parken op een paar vierkante meter
laten ontstaan. Of in een molkbus, Of
op een baksteen.

We lopen de oerwoud-tuin in. Le Roy
pakt een baksteen. De ene kant is rood,
baksteenrood zogenoemd. De andere
kant is diepgroen, er is een kantje van
mos op gegroeid. Een klein beetje van
de natuur.

Jaap Vlasveld